

Eğitim, Bilim ve Teknoloji Araştırmaları Dergisi

Okul Öncesi Eğitim Kurumlarından Yararlanmayan Çocuklarının Dil Gelişiminin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Ayşegül Yıldırım¹, Fatih Serdar Yıldırım²

¹KTO Karatay Üniversitesi

²Milli Eğitim Bakanlığı

Bu makaleye atıf için:

Yıldırım, A. & Yıldırım, F. S. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan çocuklarının dil gelişiminin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitim, Bilim ve Teknoloji Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 144-152.

Dergi web sayfası için lütfen tıklayınız...

Journal of Research in Education, Science and Technology

Investigation of Language Development of Pre-School Education Institutions in Terms of Some Variables

Aysegul Yildirim¹, Fatih Serdar Yildirim²

¹KTO Karatay University

²Ministry of National Education

To cite this article:

Yildirim, A. & Yildirim, N. (2016). Investigation of language development of pre-school education institutions in terms of some variables. *Journal of Research in Education, Science and Technology*, 1(2), 144-152.

Please click here to access the journal web site...

Eğitim, Bilim ve Teknoloji Araştırmaları Dergisi (EBTAD) ulusal bilimsel ve hakemli bir çevrimiçi dergi olarak yılda iki kez yayınlanmaktadır. Bu dergide, araştırmanın sonuçlarını yansıtan, kabul edilebilir yüksek bilimsel kalitesi olan, bilimsel gözlem ve inceleme türünde araştırma makaleleri yayınlanmaktadır. Bu derginin hedef kitlesi öğretmenler, öğrenciler ve eğitim fakültelerinin alan eğitiminde (fen eğitimi, sosyal bilimler eğitimi, matematik eğitimi ve teknoloji eğitimi gibi) ile çeşitli alanlarda (fen bilimleri, sosyal bilimler ve teknoloji gibi) çalışan bilim insanlarıdır. Bu dergide, hedef kitle nitelikli bilimsel çalışmalardan yararlanabilir. Yayın dili Türkçe'dir. Dergiye yayınlanmak üzere gönderilen makalelerin daha önce yayınlanmamış veya yayınlanmak üzere herhangi bir yere gönderilmemiş olması gerekmektedir. Dergide yayınlanan makalelerin içeriğinden ve sonuçlarından makalenin yazarları sorumludur. Yayınlanmak üzere gönderilen makalelerde *Eğitim, Bilim ve Teknoloji Araştırmaları Dergisinin (EBTAD)* telif hakkı vardır.

Okul Öncesi Eğitim Kurumlarından Yararlanmayan Çocuklarının Dil Gelişiminin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Ayşegül Yıldırım^{1*}, Fatih Serdar Yıldırım²

¹KTO Karatay Üniversitesi

²Milli Eğitim Bakanlığı

Makale Bilgisi

Makale Tarihi

Gönderim Tarihi:
22 Eylül 2016

Kabul Tarihi:
12 Aralık 2016

Anahtar Kelimeler

Çocuk gelişimi,
Okul öncesi eğitim,
Dil gelişimi,
Cinsiyet

Özet

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş çocuklarının dil gelişiminin yaş, cinsiyet, kardeş sayısı faktörlerine göre değişip değişmediğini araştırmaktır. Araştırmanın çalışma grubu; Konya İline bağlı olan Meram, Selçuklu ve Karatay ilçelerinde okul öncesi eğitim kurumlarına gitmeyen 4-5 yaş çocuklarından oluşmaktadır. Her ilçeden 100 çocuk olmak üzere toplam 300 çocuk araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Araştırmada çocukların ve ailelerinin demografik özelliklerini belirlemek amacıyla; kişisel bilgi formu, çocukların dil yeteneklerini ve kelime hazinesinin zenginliğini ölçmek için “Limboş ve Wolf’un Lügatçe Dil Testi ve Refia Uğurel-Şemin’in Tamamlama İtemi” kullanılmıştır. Çocukların “Limboş ve Wolf’un Lügatçe Dil Testi ve Refia Şemin Uğurel’in Tamamlama İtemi”nden aldıkları puanlar SPSS 12.0 paket programıyla analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular Okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş çocuklarının dil gelişimlerinde kardeş sayısı ve yaş faktörlerinin etkili olduğunu; cinsiyet faktörünün ise etkili olmadığını göstermektedir.

Investigation of Language Development of Pre-School Education Institutions in Terms of Some Variables

Aysegul Yildirim^{1†}, Fatih Serdar Yildirim²

¹KTO Karatay University

²Ministry of National Education

Article Info

Article History

Received:
September 22, 2016

Accepted:
December 12, 2016

Keywords

Child development,
Pre-school education,
Language development,
Gender

Abstract

In this study, whether the number of siblings, age and gender affect the language development of 4-5 year-old children who don't benefit from pre-school education. The general spectrum of the study is 4-5 year-old children who don't attend preschool education facilities in Meram, Selçuklu and Karatay districts in Konya. 100 children on per districts were taken into the study which equals to 300 children totally. In order to determine the characteristics of children and their families in the study, personal data form is used, “Limboş and Wolf’s Language Test and Refia Uğurel-Şemin’s Completion Item” is used to measure language skills and vocabulary of children. The scores children received from “Limboş and Wolf’s Language Test and Refia Uğurel-Şemin’s Completion Item” analyses were evaluated by SPSS 12.0 packet program. The factors number of siblings and age found to be effective for 4-5 year-old children who don't benefit from pre-school education facilities. It is also found that the gender factor is not effective.

* İletişim: Ayşegül Yıldırım, KTO Karatay Üniversitesi, aysegulyildirim42@hotmail.com

† Corresponding Author: Aysegul Yildirim, KTO Karatay University, aysegulyildirim42@hotmail.com

GİRİŞ

Konuşma insanın sahip olduğu en kıymetli haberleşme mekanizmalarından biridir. Toplumsal bir varlık olarak, hepimizin birbirimizle iletişim kurmaya ve etkileşime ihtiyacı vardır. İletişim kurmanın tek yolu ise duygu ve düşüncelerini karşı tarafa net ve açık bir şekilde ifade etmektir. İnsanların birbirine isteklerini anlatıp anlaşabilmeleri ancak dil sayesinde mümkün olur. Dil aynı zamanda, hayatın çeşitli problemlerini çözmek için en çabuk ve kısa yoldur (Öz, 1997; Cole ve Morgan, 1975).

İnsan yavrusunun dünyaya gelişini izleyen ilk yıllarda gerçekten olağanüstü sayılabilecek gelişmesi, birinci yaşın sonunda çocuğun, dış dünyayı tanıması için ona hareket imkanı sağlayan yürümeyi gerçekleştirebilmesine imkan verir. İki yaşında buna eklenen konuşma, sözler aracılığı ile de iletişim kurabilmesini sağlar. Böylece yeni doğmuş bebeği diğer yetişkinlere olan bağımlılıktan kurtaran iki temel beceri her gün biraz daha mükemmelleşir (Aydoğmuş, Baltaş ve Baltaş, 1998). İnsanlar, konuşma seslerinin çeşitliliği ve karmaşıklığı yönünden diğer canlılarla karşılaştırılamayacak niteliklere sahiptirler. Bu nitelikler insanoğlunun özel nitelikleridir ve onlara özel bir mekanizmanın çok özel işleyişi sonucunda bu farklılığa sahiptirler (Seçilmiş, 1996).

Dil, çocukların kendilerini ifade etme, sosyal ve kültürel değerlerini kazanma, sosyal iletişim ihtiyaçlarını gidermede işlevsel bir göreve sahiptir. Okul öncesi dönemdeki çocuklar, çevresindeki yetişkinleri model alarak ana dilini doğal olarak öğrenmektedir. Başlangıçta anne-babadan ve yakın çevreden öğrenilen dil, daha sonra çevresinde diğer iletişim içinde olduğu kişilerden öğrenilir. Çocukların kendilerini ifade etmede, sosyokültürel değerlerini kazanmada ve sosyal iletişim ihtiyaçlarını gidermede dile ihtiyaçları vardır (Mussen, Conger ve Kagan, 1990).

Dil gelişimi ise; kelimelerin, sayıların, sembollerin kazanılması, saklanması ve dilin kurallarına uygun olarak kullanılmasının gelişimi olarak tanımlanır. Dilin kendine özgü kuralları ve kurallar çerçevesinde gelişen bir sistemi vardır (Güleryüz,1990). Çocuğun dil gelişiminin temelinde iletişim kurma, diğerlerin dikkatini çekme, isteklerini, duygu ve düşüncelerini iletme gereksinimi bulunur. Dil, çocuğun egosundan uzaklaştırılıp, onun sosyal bir birey olmasını sağlayan, kendisini kontrol ve takip ettirebile; düşüncelerini, duygularını ve davranışlarını yavaş yavaş öğretebilen ve kendisini güvenli hissetmesine yardım eden bir davranıştır (Yavuzer,1993).

Okul öncesi dönem, dilin kazanılmasında son derece önemlidir. Dil gelişimi normal olmayan çocukların diğer gelişim alanları da geri kalır. Özellikle dil gelişimi geri olan çocuk okula başladığı zaman anlatılanları anlamada güçlük çeker ve kendisinden beklenenleri yerine getiremediği için başarısız olur. Bu nedenle okul öncesi çocuğunun dil gelişiminin sağlıklı olup olmadığı yakından takip edilmeli, aile ve kurumlar bu konuda bilinçlendirilmelidir (Öztürk, 1995). Okul öncesi dönemde dil gelişimi diğer gelişim alanlarını, özellikle sosyal ve duygusal alanlarının gelişiminde önem taşır.

Okul öncesi eğitim kurumlarının çocukların dil gelişimini önemli ölçüde etkilediği araştırmalarla ortaya konmuştur. Araştırmalar incelendiğinde daha çok okulöncesi eğitime devam eden çocuklarla yapıldığı ve 5-6 yaş gruplarındaki çocuklarla çalışıldığı görülmektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanan ve yararlanmayan çocukların dil gelişimleri incelendiğinde okulöncesi eğitim kurumlarının çocukların dil gelişimlerini olumlu yönde desteklediği görülmüştür. Ancak, okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş çocuklarının dil gelişim düzeylerini hangi faktörlerin etkilediğine dair yapılan çalışmalara fazla rastlanılmadığından ve Konya örnekleme ile çalışma yapılmadığından, Konya örnekleme için okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş çocukların dil gelişimini etkileyen faktörlerin belirlenmesine gerek duyulmuştur. Sonuç olarak bu çalışmada, Konya örnekleme için okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş çocuklarının dil gelişiminin yaş, cinsiyet, kardeş sayısı faktörlerine göre değişip değişmediğinin araştırılması amaçlanmıştır.

Araştırmanın Problem Cümlesi ve Alt Problemler

Bu çalışmada “Okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş çocuklarının dil gelişimi yaş, cinsiyet ve kardeş sayısına göre değişmekte midir?” sorusuna cevap aranmaktadır. Bu kapsamda araştırmanın alt problemleri ise;

1. Okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş çocuklarının dil gelişimi yaşa göre değişmekte midir?
2. Okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş çocuklarının dil gelişimi cinsiyete göre değişmekte midir?
3. Okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş çocuklarının dil gelişimi kardeş sayısına göre değişmekte midir?

şeklinde düzenlenmiştir.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Bu araştırma okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş çocuklarının dil gelişimini etkileyen faktörlerin incelenmesine yönelik tarama modelindedir. Tarama modelleri; geçmişte veya halen var olan bir durumu, var olduğu şekli ile betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 1998).

Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, Konya ilinin merkez ilçeleri olan Meram, Selçuklu ve Karatay ilçelerinin her birinden, o ilçenin sosyokültürel yapısını yansıtan bölgelerden tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen 100'er çocuk olmak üzere toplam 300 çocuktan oluşmaktadır.

Tablo 1. Çocukların demografik özelliklerine göre dağılımı

Özellik	Seçenek	n	%
Cinsiyet	Kız	154	51,33
	Erkek	146	48,67
	Toplam	300	100,00
Yaş	4 yaş	150	50,00
	5 yaş	150	50,00
	Toplam	300	100,00
Kardeş Sayısı	Tek çocuk	48	16,00
	Bir kardeşi olan	159	53,00
	İki kardeşi olan	73	24,33
	Üç kardeşi olan	20	6,67
	Toplam	300	100,00

Tablo 1 incelendiğinde, çalışmaya dahil edilen çocukların %51,33'ü kız, %48,67'si erkek çocuklarından oluşmaktadır. Çocukların %50'sini 4 yaşındaki, %50'sini 5 yaşındaki çocuklar oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan çocukların kardeş sayılarına bakıldığında ise, %16'sının kardeşinin olmadığı, %53'ünün bir kardeşe, % 24,33'ünün iki kardeşe ve %6,67'sinin de üç kardeşe sahip olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş çocuklarının dil yeteneğini ve kelime hazinesinin zenginliğini ölçmek için Davaslıgil (1985) tarafından uyarlanan “Limboş ve Wolf’un Lügatçe Dil Testi” ve “Descoedres Lügatçe Testinin Tamamlama İtemi” kullanılmıştır. Asıl formu Fransızca olan Descoedres’in Lügatçe Testi’nin Türkçe’ye çevirisi Refia Uğurel-Şemin tarafından yapılmıştır. Çocukların günlük kelime bilgisini ölçen testin 4-6 yaş arası çocuklara bireysel olarak uygulanmasında herhangi bir zaman sınırlaması yoktur. Descoedres’in Lügatçe Testi dokuz alt testten oluşmakta ve toplam 106 maddeyi içermektedir (Öner, 1996).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan çocuklara ev ev gidilerek evde diğer yetişkinlerden ayrı boş bir odada, araştırmacılar tarafından hazırlanan veri toplama araçları çocuklara birer birer uygulanmıştır. Demografik bilgiler için bilgi formları da annelerden alınan bilgiler doğrultusunda araştırmacı tarafından doldurulmuştur. Okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş çocuklarının dil gelişim düzeylerini ölçmek amacıyla uygulanan “Limboş ve Wolf’un Lügatçe Dil Testi ve Refia Uğurel-Şemin’in Tamamlama İtemi”nden aldıkları puanlar bilgisayara aktararak, analizleri SPSS 12.0 paket programıyla yapılmıştır. Araştırmaya katılan çocukların, “Limboş ve Wolf’un Lügatçe Dil Testi ve Refia Uğurel-Şemin’in Tamamlama İtemi”nden aldıkları puanların; yaşa, cinsiyete ve kardeş sayısına göre farklılık gösterip göstermedikleri incelenmiştir. Yaş ve cinsiyete göre dil gelişimindeki değişimi görebilmek için t testi; kardeş sayısına göre dil gelişimindeki değişimi görebilmek için ise varyans analizi kullanılmıştır. Varyans analizi sonucunda ortaya çıkan anlamlı farkın kaynağını bulmak için Tukey HSD Testi kullanılmıştır. İstatistiksel karşılaştırmalarda anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Yaşa Göre Okul Öncesi Eğitim Kurumlarından Yararlanmayan 4-5 Yaş Çocuklarının Dil Gelişiminin İncelenmesi

Okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş çocuklarının dil gelişiminin yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Bu amaçla ilk olarak, okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş çocuklarının resimleri isimlendirme testinden aldıkları puanların yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığı t testi ile analiz edilmiş olup, analiz sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Çocukların yaşına göre resimleri isimlendirme testinin analizi

Test	Yaş	n	$\bar{X}$	SS	t	p
Resimleri	4 yaş	150	17,12	4,60	-8,57	,00
İsimlendirme Testi	5 yaş	150	22,44	6,03		

Tablo 2 incelendiğinde, 4 ve 5 yaş grubundaki çocukların resimleri isimlendirme testinden aldıkları puanlar t testi ile karşılaştırılmış ve çocukların resimleri isimlendirme testinden aldıkları ortalama puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($t=-8,57$; $p<0,05$). Çocukların yaşlarına göre resimleri isimlendirme testinden aldıkları ortalama puanlar incelendiğinde, 4 yaşındaki çocukların puan ortalamaları 17,12 iken 5 yaşındaki çocukların ise 22,44’tür. Yani, 5 yaşındaki çocuklar 4 yaşındaki çocuklara göre resimleri isimlendirme testinden daha yüksek puanlar almışlardır.

İkinci olarak, okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş çocuklarının resimleri işlevlerine göre tanımlama testinden aldıkları puanların yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığı t testi ile analiz edilmiş olup, analiz sonuçları Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Çocukların yaşına göre resimleri işlevlerine göre tanımlama testinin analizi

Test	Yaş	n	$\bar{X}$	SS	t	p
Resimleri İşlevlerine Göre Tanımlama Testi	4 yaş	150	7,28	4,91	-6,02	,00
	5 yaş	150	12,14	8,57		

Tablo 3 incelendiğinde, 4 ve 5 yaş grubundaki çocukların resimleri işlevlerine göre tanımlama testinden aldıkları puanlar t testi ile karşılaştırılmış ve çocukların resimleri işlevlerine göre tanımlama testinden aldıkları ortalama puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($t=-6,02$; $p<0,05$). Çocukların yaşlarına göre resimleri işlevlerine göre tanımlama testinden aldıkları ortalama puanlar incelendiğinde, 4 yaşındaki çocukların puan ortalamaları 7,28 iken 5 yaşındaki çocukların ise 12,14’tür. Yani, 5 yaşındaki çocuklar 4 yaşındaki çocuklara göre resimleri isimlendirme testinden daha yüksek puanlar almışlardır.

Üçüncü olarak, okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş çocuklarının yaşına göre Refia Uğurel-Şemin’in Tamamlama İtemi’ne doğru cevap verme sayıları ve yüzdeleri hesaplanmış olup, sonuçlar Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Çocukların yaşına göre Refia Uğurel-Şemin’in Tamamlama İtemi’ne doğru cevap verme sayıları ve yüzdeleri

Yaş	n	Çocuk Sayısı x Kelime Sayısı	Doğru Cevap (n)	Doğru Cevap (%)
4 yaş	150	1500	540	36
5 yaş	150	1500	870	58

Tablo 4 incelendiğinde, metinde aranan 10 sözcüğe 4 yaş çocuklarının %36’sı doğru cevap verirken, 5 yaş çocuklarının %58’inin doğru cevap verdiği görülmektedir. Bu sonuca göre, sözcüklere doğru cevap verme oranlarının yaşla birlikte artış gösterdiği söylenebilir.

Cinsiyete Göre Okul Öncesi Eğitim Kurumlarından Yararlanmayan 4-5 Yaş Çocuklarının Dil Gelişiminin İncelenmesi

Okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş çocuklarının dil gelişiminin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Bu amaçla ilk olarak, okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş çocuklarının resimleri isimlendirme testinden aldıkları puanların cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı t testi ile analiz edilmiş olup, analiz sonuçları Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Çocukların cinsiyetine göre resimleri isimlendirme testinin analizi

Test	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	SS	t	p
Resimleri	Erkek	146	19,78	6,00	0,002	,99
İsimlendirme Testi	Kız	154	19,77	5,98		

Tablo 5 incelendiğinde, 4 ve 5 yaş grubundaki çocukların resimleri isimlendirme testinden aldıkları puanlar t testi ile karşılaştırılmış ve çocukların resimleri isimlendirme testinden aldıkları ortalama puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($t=0,002$; $p>0,05$). Çocukların cinsiyetlerine göre resimleri isimlendirme testinden aldıkları ortalama puanlar incelendiğinde, erkek çocuklarının puan ortalamaları 19,78 iken kız çocuklarının ise 19,77’dir. Yani, erkek çocukları kız çocuklarına göre resimleri isimlendirme testinden daha yüksek puanlar almış olsalar da erkek ve kız çocuklarının puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

İkinci olarak, okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş çocuklarının resimleri işlevlerine göre tanımlama testinden aldıkları puanların cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı t testi ile analiz edilmiş olup, analiz sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Çocukların cinsiyetine göre resimleri işlevlerine göre tanımlama testinin analizi

Test	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	SS	t	p
Resimleri İşlevlerine Göre Tanımlama Testi	Erkek	146	9,80	7,15	0,208	,835
	Kız	154	9,62	7,63		

Tablo 6 incelendiğinde, 4 ve 5 yaş grubundaki çocukların resimleri işlevlerine göre tanımlama testinden aldıkları puanlar t testi ile karşılaştırılmış ve çocukların resimleri işlevlerine göre tanımlama testinden aldıkları ortalama puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($t=0,208$; $p>0,05$). Çocukların cinsiyetlerine göre resimleri işlevlerine göre tanımlama testinden aldıkları ortalama puanlar incelendiğinde, erkek çocuklarının puan ortalamaları 9,80 iken kız çocuklarının ise 9,62’dir. Yani, erkek çocukları kız çocuklarına göre resimleri işlevlerine göre tanımlama testinden daha yüksek puanlar almış olsalar da erkek ve kız çocuklarının puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Üçüncü olarak, okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş çocuklarının cinsiyetine göre Refia Uğurel-Şemin’in Tamamlama İtemi’ne doğru cevap verme sayıları ve yüzdeleri hesaplanmış olup, sonuçlar Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Çocukların cinsiyetine göre Refia Uğurel-Şemin’in Tamamlama İtemi’ne doğru cevap verme sayıları ve yüzdeleri

Cinsiyet	n	Çocuk Sayısı x Kelime Sayısı	Doğru Cevap (n)	Doğru Cevap (%)
Erkek	146	1460	729	47,3
Kız	154	1540	681	46,6

Tablo 7 incelendiğinde, metinde aranan 10 sözcüğe erkek çocuklarının %47,3’ü doğru cevap verirken, kız çocuklarının %46,6’sının doğru cevap verdiği görülmektedir. Bu sonuca göre, sözcüklere doğru cevap verme oranlarının cinsiyete göre çok farklı olmadığı söylenebilir.

Kardeş Sayısına Göre Okul Öncesi Eğitim Kurumlarından Yararlanmayan 4-5 Yaş Çocuklarının Dil Gelişiminin İncelenmesi

Okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş çocuklarının dil gelişiminin kardeş sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Bu amaçla ilk olarak, okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş çocuklarının resimleri isimlendirme testinden aldıkları puanların kardeş sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığı varyans analizi analiz edilmiş olup, analiz sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Çocukların kardeş sayısına göre resimleri isimlendirme testinin analizi

Test	Kardeş Sayısı	n	$\bar{X}$	f	p	Fark
Resimleri İsimlendirme Testi	Tek çocuk (1)	48	24,16	66,61	,00	1-2, 1-3
	Bir kardeşi olan (2)	159	21,67			
	İki kardeşi olan (3)	73	14,08			
	Üç kardeşi olan (4)	20	15,00			

Tablo 8’de çocukların kardeş sayılarına göre resimleri isimlendirme testinden aldıkları puanlar karşılaştırılmış ve kardeş sayısının, çocukların resimleri isimlendirme testinden aldıkları puanlarda anlamlı bir farklılığa yol açtığı görülmüştür ($F_{(3-296)}=66,61$; $p<0,05$). Farkın kaynağının tespiti için yapılan çoklu karşılaştırma testi Tukey HSD sonucunda tek çocuk olan çocuklar ile bir, iki ve üç kardeşi olan çocuklar arasında anlamlı fark bulunmuştur. Ailenin tek çocuğu olanların, resimleri

isimlendirme testinden aldıkları puanlar ($\bar{X}=24,16$) ile bir kardeşi olan çocukların aldıkları puanlar ($\bar{X}=21,67$), iki kardeşi olan çocukların aldıkları puanlar ($\bar{X}=14,08$) ve üç kardeşi olan çocukların aldıkları puanlar ($\bar{X}=15,00$) arasında anlamlı bir fark vardır ($p<0,05$) ve bu fark ailenin tek çocuğu olan çocukların lehinedir. Bir kardeşi olan çocukların resimleri isimlendirme testinden aldıkları puanlar ($\bar{X}=21,67$) ile iki kardeşi olan çocukların aldıkları puanlar ($\bar{X}=14,08$) ve üç kardeşi olan çocukların aldıkları puanlar ($\bar{X}=15,00$) arasında anlamlı bir fark vardır ($p<0,05$) ve bu fark bir kardeşi olan çocukların lehinedir.

İkinci olarak, okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş çocuklarının resimleri işlevlerine göre tanımlama testinden aldıkları puanların kardeş sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığı varyans analizi analiz edilmiş olup, analiz sonuçları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Çocukların kardeş sayılarına göre resimleri işlevlerine göre tanımlama testinin analizi

Test	Kardeş Sayısı	n	$\bar{X}$	f	p	Fark
Resimleri İşlevlerine Göre Tanımlama Testi	Tek çocuk (1)	48	14,62	49,99	,00	1-2, 1-3 1-4, 2-3 2-4
	Bir kardeşi olan (2)	159	11,86			
	İki kardeşi olan (3)	73	3,42			
	Üç kardeşi olan (4)	20	3,75			

Tablo 9'da çocukların kardeş sayılarına göre resimleri işlevlerine göre tanımlama testinden aldıkları puanlar karşılaştırılmış ve kardeş sayısının, çocukların resimleri işlevlerine göre tanımlama testinden aldıkları puanlarda anlamlı bir farklılığa yol açtığı görülmüştür ($F_{(3-296)}=49,99$; $p<0,05$). Farkın kaynağının tespiti için yapılan çoklu karşılaştırma testi Tukey HSD sonucunda tek çocuk olan çocuklar ile bir, iki ve üç kardeşi olan çocuklar arasında anlamlı fark bulunmuştur. Ailenin tek çocuğu olan çocukların resimleri işlevlerine göre tanımlama testinden aldıkları puanlar ($\bar{X}=14,62$) ile bir kardeşi olan çocukların aldıkları puanlar ($\bar{X}=11,86$), iki kardeşi olan çocukların aldıkları puanlar ($\bar{X}=3,42$) ve üç kardeşi olan çocukların aldıkları puanlar ($\bar{X}=3,75$) arasında anlamlı bir fark vardır ($p<0,05$) ve bu fark ailenin tek çocuğu olan çocukların lehinedir. Bir kardeşi olan çocukların resimleri işlevlerine göre tanımlama testinden aldıkları puanlar ($\bar{X}=11,86$) ile iki kardeşi olan çocukların aldıkları puanlar ($\bar{X}=3,42$) ve üç kardeşi olan çocukların aldıkları puanlar ($\bar{X}=3,75$) arasında anlamlı bir fark vardır ($p<0,05$) ve bu fark bir kardeşi olan çocukların lehinedir.

Sonuç olarak, okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan çocukların resimleri isimlendirme ve resimleri işlevlerine göre tanımlamada kardeş sayısının önemli bir farklılık oluşturduğu bulunmuştur ($p<0,05$).

Üçüncü olarak, okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş çocuklarının kardeş sayısına göre Refia Uğurel-Şemin'in Tamamlama İtemi'ne doğru cevap verme sayıları ve yüzdeleri hesaplanmış olup, sonuçlar Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Çocukların kardeş sayısına göre Refia Uğurel-Şemin'in Tamamlama İtemi'ne doğru cevap verme sayıları ve yüzdeleri

Kardeş Sayısı	n	Çocuk Sayısı x Kelime Sayısı	Doğru Cevap (n)	Doğru Cevap (%)
Tek çocuk	48	480	307	64
Bir kardeşi olan	159	1590	869	55
İki kardeşi olan	73	730	177	24
Üç kardeşi olan	20	200	57	28,5

Tablo 10'da görüldüğü üzere, metinde aranan 10 sözcüğe ailenin tek çocuğu olan çocukların %64, bir kardeşi olan çocukların %55, iki kardeşi olan çocukların %24 ve üç kardeşi olan çocukların da %28,5 oranında doğru cevap verdiği görülmektedir. Bu sonuca göre, en çok doğru cevabı veren çocukların ailenin tek çocuğu olan çocukların olduğu söylenebilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmanın bu bölümünde, okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş çocuklarının yaş, cinsiyet ve kardeş sayısı faktörlerinin dil gelişimine etkisi ile ilgili bulgular tartışılıp yorumlanmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, yaşa göre çocukların resimleri isimlendirme, resimleri işlevlerine göre tanımlama testlerinden aldıkları ortalamalara ve Refia Uğurel-Şemin'in Tamamlama İtemi'ne doğru cevap verme sayıları ve yüzdelerine bakıldığında, yaş faktörünün dil gelişimi düzeyleri arasında farklılığa neden olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır. Bu çalışmayla benzer sonuçlar Tural (1977)'in yaptığı çalışmada, anaokuluna devam eden 4-6 yaş çocuklarında, yaş faktörünün dil gelişimi üzerinde etkili olduğunu ve yine Lempert (1985)'in, araştırmasında da okul öncesi çocukların cümleyi anlayışı incelenmiş ve yaşla birlikte cümleyi anlama oranının arttığı bulunmuştur. Araştırmanın sonuçlarını destekler nitelikte diğer bir araştırma ise Baykoç ve Arı (1992) tarafından yapılan ve sözcük kullanımın yaşla birlikte arttığı sonucunu belirttikleri çalışmadır. Sözcük kullanımın yaşla birlikte arttığı sonucunu destekleyen diğer araştırma ise Aydoğan ve Koçak (2003) tarafından yürütülen çalışmadır. Aydoğan ve Koçak (2003), anaokuluna devam eden 204 çocuk ile yaptıkları çalışmalarında, yaşla birlikte çocukların dil gelişimi puanlarının arttığını saptamışlardır.

Cinsiyete göre çocukların resimleri isimlendirme, resimleri işlevlerine göre tanımlama testlerinden aldıkları ortalamalara ve Refia Uğurel-Şemin'in Tamamlama İtemi'ne doğru cevap verme sayıları ve yüzdelerine bakıldığında, cinsiyet faktörünün dil gelişimi düzeyleri arasında farklılığa neden olmadığı sonucunu ortaya çıkarmıştır. Araştırmalarda dil gelişimini etkileyen etmenler incelendiğinde, cinsiyet ile dil gelişimi arasında önemli bir ilişkinin olmadığı söylenebilir. Araştırmanın bu sonuçlarına benzer olarak; Temel (2000) yaptığı çalışmada, çocukların dil gelişimleri ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucunu bulmuştur. Ayrıca Erdoğan, Şimşek Bekir ve Erdoğan Aras (2005)'in araştırmalarında, alt sosyo-ekonomik çevreden gelen çocukların cinsiyete göre dil gelişimi puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak önemli olmadığı sonucu görülmektedir. Öztürk (1995) tarafından yapılan ve okul öncesi eğitim kurumlarına giden ve gitmeyen 100 ilkokul birinci sınıf öğrencisinin alıcı ve ifade edici dil düzeylerinin karşılaştırıldığı çalışmada da kız ve erkek çocukların alıcı dil düzeyleri karşılaştırmış ve anlamlı bir fark bulunulmamıştır. Bu araştırmanın aksine, Aydoğan ve Koçak (2003)'in anaokuluna giden çocuklar üzerinde yaptıkları araştırmalarında cinsiyete göre dil gelişiminin kızlar lehine anlamlı düzeyde farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Aynı şekilde Taner (2003)'in okul öncesi eğitim alan ve almayan farklı sosyo-ekonomik düzeylerde bulunan öğrenciler üzerinde yaptığı araştırmasında öğrencilerin dil gelişimlerinin cinsiyete göre kızlar lehine farklılaştığı belirlenmiştir.

Kardeş sayısına göre çocukların resimleri isimlendirme, resimleri işlevlerine göre tanımlama testlerinden aldıkları ortalamalara ve Refia Uğurel-Şemin'in Tamamlama İtemi'ne doğru cevap verme sayıları ve yüzdelerine bakıldığında, kardeş sayısının dil gelişimi düzeyleri arasında farklılığa neden olduğunu ortaya çıkarmıştır. Aile içinde nüfusun az olması, anne babaların çocuklarına ayıracağı zamanın, çok nüfuslu ailelere göre daha fazla olduğunu düşündürmektedir. Ailenin tek çocuğu olan çocukların dil gelişimleri, kardeşi olanlara göre daha avantajlıdır. Çocuk sayısı az ailelerde çocukların yeterli ilgi ve sevgi görebildiği çocuklara daha kaliteli zamanın ayrıldığı söylenebilir. Yenisor (1989), yaptığı bir çalışmada yuvanın dil gelişimine etkisini incelemiştir. Yuvaya devam eden çocuklar araştırma kapsamına alınmıştır. Kardeşi olan çocukta gecikmiş dilin daha çok görüldüğünü belirtmiştir. Yenisor (1989)'un araştırması, yapılan bu çalışmayı desteklemektedir. Bu araştırmanın sonuçlarının aksine Öztürk (1995), araştırmasında okul öncesi eğitim kurumlarına giden ve gitmeyen 100 ilkokul birinci sınıf öğrencilerinin alıcı ve ifade edici dil düzeyleri karşılaştırmış ve kardeş sayısının çocukların alıcı dil düzeyleri arasında anlamlı fark oluşturmadığı vurgulamıştır. Aynı şekilde Erdoğan, Şimşek Bekir ve Erdoğan Aras (2005), yaptıkları çalışmada alt sosyo-ekonomik çevreden gelen çocukların dil gelişiminde kardeş sayısının önemli bir faktör olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Diğer bir çalışmada ise Aydoğan ve Koçak (2003), anaokuluna giden çocuklar üzerinde kardeş sayılarının dil gelişim puanları üzerinde etkili olmadığını belirtmiştir.

KAYNAKLAR

- Aydoğan, Y., & Koçak, N. (2003). Okul öncesi çocukların dil gelişimlerine etki eden faktörlerin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 159, 76-81.
- Aydoğmuş, K., Batlaş, A., & Batlaş, Z. (1998). *Ana-baba okulu* (7. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Baykoç Dönmez, N., & Arı, M. (1992). 12-30 aylık Türk çocuklarında dilin kazanılması. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 115-161.
- Cole, C., & Morgan, J. (1975). *Çocukluk ve gençlik psikolojisi* (Çeviri: Belkıs Halim Vassaf). İstanbul: M.E.B.
- Davashgil, Ü. (1985). *Farklı sosyo-ekonomik ve kültürel çevreden gelen birinci sınıf çocuklarının dil gelişiminde okulun etkisi*. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- Erdoğan, S., Bekir Şimşek, H., & Aras Erdoğan, S. (2005). Alt sosyoekonomik bölgelerde ana sınıfına devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişim düzeylerine bazı faktörlerin etkisinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(1), 231-246.
- Güleryüz, F. (1990). *48-60 aylar arasındaki türk çocuklarının dil yapılarının incelenmesi* (Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Karasar, N. (1998). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (8. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Lempert, H. (1985). Preschool children's sentence comprehension: Strategies with respect to animacy. *Journal of Child Language*, 12(1), 79-93.
- Mussen, P. N., Conger, J. J. , & Kagan, J.(1990). *Child Development And Personality* (Seventh edition). London: Harpercollins College Div.
- Öner, N. (1996). *Türkiye'de kullanılan psikolojik testler* (2. Baskı). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Öz, İ. (1997). *Çocuğun gelişim dönemleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Öztürk, H. (1995). *Okul öncesi eğitim kurumlarına giden ve gitmeyen ilkokul birinci sınıf öğrencilerinin alıcı ve ifade edici dil düzeyleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Seçilmiş, S.(1996). *Anaokuluna giden ve gitmeyen erken çocukluk dönemindeki çocukların dil gelişimi ile ilgili becerilerin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Taner, M. (2003). *Okul öncesi eğitimi alan ve almayan farklı sosyo- ekonomik düzeylerdeki ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin dil gelişimlerinin karşılaştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi, Bursa, Türkiye.
- Temel, Z. F. (2000). Erken çocukluk döneminde dil gelişimi: Sosyoekonomik düzey ve cinsiyet ilişkisi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 39-53.
- Tural, A. (1977). *Ankara'da anaokuluna giden ve gitmeyen 4-6 yaş çocuklarının bildikleri kelime sayısına yaş, cinsiyet, ailenin eğitim düzeyi ve okula devam süresinin etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Yavuzer, H. (1993). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yenisor, E. (1989). *Yuvanın dil gelişimine etkisi* (Yayınlanmamış uzmanlık tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.